

Posudek oponenta disertační práce Mgr. Jiřího Holuba

“La Lozana andaluza a literární kánon”

předkládané v roce 2018 na Ústav románských studií – Románské literatury

I. Stručná charakteristika práce

Disertační práce věnovaná dílu *La Lozana andaluza*, románu Francisca Delicada z první poloviny 16. století, si klade za cíl představit zmiňované dílo českému publiku, shrnout dosavadní výzkum v této oblasti, provést studii procesu začlenění díla do kánonu a zhodnotit dílo v rámci filologického pole.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Práce je obsahově zajímavá, nýbrž podle mého názoru téměř nesplňuje nároky, které by měly být kladeny na disertační práci. S mnohými výhradami ji i přesto doporučuji k obhajobě. Autor sice prokazuje znalost díla, s nímž pracuje, i základní výzkumné oblasti s dílem spjaté, avšak nejsem si jistý, že takto je to dostačující – více v tomto ohledu nastíním v následujících odstavcích.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

1. *Struktura argumentace.*

Ve skutečnosti neobsahuje žádnou argumentaci. Práce vypadá spíše jako rozšířený úvod k překladu či k vydání pro širší publikum. Popisuje základní problematiku textu a autorství zmiňovaného díla, kromě toho práce nabízí krátký, velmi popisný a povrchní vhled do prací odborníků, kteří se ve svých pracích zmiňovaným dílem skutečně a do hloubky zabývali, s větším či menším úspěchem a za použití různých metodologických přístupů. Souběžně s těmito popisy práce zahrnuje též krátké konstatování důležitosti pojednávaného díla a jeho zařazení do španělského literárního kánonu, ačkoliv otázka existence kánonu zde není nikterak do hloubky ani objektivně rozebrána.

2. *Formální úroveň práce*

Nejsem bohemista, takže nemohu ohodnotit kvalitu jazyka, jímž je tato disertační práce napsaná, nicméně úroveň vyjadřování se zdá být vytříbená, dle mého názoru někdy snad až příliš. Nechápu, proč jsou citace ze španělštiny v této disertační práci překládány, když vezmeme v úvahu, že práce bude hodnocena hispanisty. Snad je to snaha prokázat, že autor textu rozumí. Každopádně zmiňovaná práce obsahuje až přespříliš citací.

3. *Práce s prameny či s materiálem*

V první řadě je třeba říct, že autor skutečně náležitě využívá primární prameny a pracuje případně s pramennými jazyky všude tam, kde je to na místě, přičemž s prameny pracuje metodicky správně. Dokazuje, že zná dílo, které analyzuje, pracuje s prameny. V práci se objevují vhodně použité citace, na správných místech a ve správných chvílích, přesně jak to má být.

Na druhou stranu ale příliš neospravedlňuje, proč použil práci Rocío Díazové (Málaga, 2009), např. na str. 14, pozn. 12. Následuje dlouhý popis typografických prostředků, vydání apod. Součástí práce jsou též ilustrace, které též důkladně popisuje (a tak se dostáváme o dalších dvacet stran dál). Zde se objevují některé banality typu: „Díky zkusmému zadání názvu do internetového vyhledávače Google se mi však podařilo zjistit, že dílo existuje a nachází se v gentské univerzitní knihovně.“ V tomto případě by klidně postačilo takový komentář umístit do poznámky pod čarou. Část 3.1.1. (Wolf, Gayangos a Barrera) je příkladem přílišného popisu. Zcela tu postrádám analýzu. Jde o další příklad využití prostoru k jeho „vyplnění“ prázdných míst, aniž by tu byla přítomna jakákoliv analýza. Takto se text snaží působit seriózně, avšak jde o zbytečné komentáře nedůležitých aspektů díla, k čemuž se navíc přidává i neustálé parafrázování výběru vydavatelů – vše k nahlédnutí na stranách 128-129 (a na dalších, 132-133, dvojí citace).

„Dějiny filologického pole“ jsou v textu dost vzadu (měly by být hned na začátku), na str. 126 (z celkových 160 stran disertační práce, přičemž samotný text končí na str. 152, a to nezmiňuji množství ilustrací a dvojích citací textu, originálu i překladu). A není to tak, že by v tomto případě kvalita suplovala kvantitu. I přes zavádějící označení, pocházející z teorie polí sociologa Pierra Bourdieua, v žádném případě nejde o studium pole. Podle mého názoru se zde používá označení „pole“ velmi liberálně ve smyslu „losáneckých studií“, avšak „pole“ je něco jiného (polem jsou například „hispanická studia“ v České republice v rámci českého univerzitního pole). A pokud jsou „losánecká studia“ „polem“, je třeba to v textu jasně formulovat a vysvětlit – kde je ustanoveno, kdo ho vytváří, k jaké hře v něm dochází a podle jakých pravidel se řídí. Místo toho je zde povrchní seznam nejdůležitějších studií o díle *La Lozana andaluza* a seznam nejvýznamnějších odborníků na toto téma. Celé to působí spíše jako začátek výzkumu než jeho zdárný průběh a dokončení. Autor letmo zmiňuje úpravu a nakladatelská pochybení ostatních děl a jen minimální komentář, nikterak zdůvodněný, těch nejzásadnějších studií. Práce empirického charakteru (hledání v archivech, vydání textu, porovnání studií s daty, která autor sesbíral) tu není žádná. Chybí zde přednesení jakékoliv hypotézy, avšak o tom pojednávám v následujícím oddíle.

4. *Vlastní přínos*

Předkládaná disertační práce je jakýmsi úvodem k dílu *La Lozana andaluza* ve zcela základních aspektech. Ke studiu zmiňovaného díla nepřispívá takřka ničím. Čtenáři nabízí úvod do problematiky a

studii (druhá část práce) procesu začlenění se do kánonu. Má ambiciózní plány – chce zaplnit prázdná místa. Práce obsahuje několik zbytečných částí, v nichž autor zaplňuje místo prostým popisem toho, jak bude dál postupovat (např. str. 14). Dále obsahuje úvodní a popisnou část se zcela zbytečným „představením pro české publikum“ (str. 10), tedy klade si za cíl popularizaci vědy, což jistě není předmětem doktorské práce. O popularizaci tématu v rovině publikace pro veřejnost se má autor snažit až po získání doktorátu.

Nejslibnější část, kritika kánonu, je správná, jak autor potvrzuje: „Literární kánon je krásná představa ideálních hodnot a ideálního konsenzu, který nikdy neexistoval.“ Jinými slovy, zajímavá myšlenka kánonu jako centra pozornosti a konceptuálního uzlu konfliktu pole okolo jediného předmětu – co je literatura. Tento „konsenzus“ se nachází v ideologii literatury, jež se skrývá za ustanovením kánonu, coby víra ve vyjádření něčeho univerzálního (ideologie lidského ducha), avšak autor toto dál nijak nerozvíjí a text, který poté následuje, již není patřičně na výši. Autor letmo cituje kritiky toho, co konzervativní americký kritik Harold Bloom nespravedlivě a nekriticky pojmenoval jako „škola resentmentu“, a také práce Guilloryho a dalších, ale velmi málo jejich myšlenky rozvíjí. Na str. 12 je nešťastná chyba – je tam napsáno „New Historism“ a mělo by být *New Historicism*. Tato chyba obzvláště zamrzí, neboť jak sám autor píše na str. 13 (a cituje u toho sociologa Bourdieua), jeho práce o formování kánonu spadá právě pod myšlenky této literárně-teoretické školy.

Práce je plná brutálních zevšeobecnění a zjednodušení prací ostatních odborníků na dané téma. Například na stranách 140-141 čteme: „Hernández Ortizova práce představuje jeden z vrcholů interpretační linie, jejíž forma, povaha a zaměření byly determinovány v prvním bodě ahistorickým prizmatem dobové realistické a naturalistické estetiky a poetiky, v druhém bodě redukcijním paradigmatem literární historie 19. a první půle 20. století a ve třetím bodě folkloristicky a nacionálně historicky orientovanou filologií.“ Avšak tato myšlenka není nijak rozvedena, není tu žádné vysvětlení, chybí rozebrané příklady, které by ospravedlnily autorovo tvrzení. Stejně tak je tomu v případě popisu prací Claude Allaireho nebo Taťány Bubnovové, u níž se kromě poněkud ironického „bez předsudků přejímá relevantní výsledky práce ostatních filologů“ (str. 142) nedočkáme žádného vysvětlení či rozvinutí toho, proč „Aplikace obou teoretických koncepcí [tj. Bachtin a Benveniste] působí dnes poněkud násilně a tezevitě a výklad je místy přetížen teoretickým slovníkem“. Kde? Jak? To vše působí spíše jako zcela iracionální antiintelektuální předsudek, na nějž je navázáno přídavné jméno „teoretický“, jako kdyby se jednalo o nějakou urážku. S předsudky ale nelze vstoupit do intelektuální diskuze.

Louis Imperiale je na str. 143 okomentován takto: „Trefná pozorování se však bohužel utápějí v konfučním psaní, které se sytí ahistoricky aplikovanými módními teoretickými pojmy, volnými asociacemi a sebeuspokojivým verbalismem.“ Nezbyvá, než se ptát, z jaké teoretické strážní věže či od jakých strážců umělecké čistoty pochází toto povýšenecké pohrdání teorií. A zároveň dodejme – o které

teorie jde? Mám podezření, že autor je nezná a jak říkal Spinoza ve své rozepři s teologi, *ignorantia non est argumentum*. Proč se autor chová k dílům jiných filologů tak povýšenecky a jen málo uctivě? Je to kvůli jejich „sebeuspokojivému verbalismu“? Nebo kvůli použití „módních teoretických pojmů“? Co je to vůbec za argumentaci?

Tento styl komentování prací ostatních specialistů na danou problematiku bych rád zdůraznil. Ohledně edice C. Peruginiové (kterou jsem i já sám používal) říká: „Carla Perugini dále rozvíjí Allaigrovy podněty ohledně erotických dvojsmyslů, jejichž výklad někdy dotahuje až do nadinterpretací krajnosti“ (str. 145). Jako vždy, chybí jakýkoliv příklad. Čistě *doxa*, názor.

O Josetově edici píše toto: „Ovšem celkově se tato edice v negativním smyslu vyznačuje Gernertinou eklektickou předmluvou a komentáři v poznámkách na konci knihy, které jsou přetíženy neopodstatněnými historicko-filologickými digresemi a v nichž se nereflektovaně míchají fakta s hypotézami a nekriticky se citují zdroje velmi rozdílné relevance, zmatenými edičními údaji (např. ohledně signování původního tisku), soustavnou přímou i nepřímou polemikou s Claudem Allaigrem a opětovným prosazováním realisticko-moralistního výkladu (editoři dokonce došli k závěru, že Losána je „apologií obnoveného křesťanství““ (str. 146). Pak nám nezbytně vyvstává otázka, jestli to není právě chybějící zkušenost s filologickou prací a systematickým bádáním a nedostatek praxe v interpretaci a komentáři textů (kromě možného osobního názoru, že „vše povoleno“), co by vysvětlovalo onen dóxický a povrchní způsob, s nímž autor přistupuje k věci.

Celkově vzato tedy tato disertační práce nepřináší nic, případně nic zásadního pro „losánská studia“, snad kromě faktu, že jde o importaci nového tématu do českých hispanistických kruhů. Zakončení práce proto po slibném začátku překvapí.

IV. Dotazy k obhajobě

Otázky jsou zahrnuty v závěru tohoto posudku.

V. Závěr

Podle mého názoru potřebuje tato disertační práce zásadní revizi druhé části, v níž by měla být rozšířena popisná část práce. Ve své současné podobě je práce spíše dílem uzurpujícím jiná, s nimiž je zároveň velice rychle a bez hlubší reflexe „hotová“.

Úvodní věta závěru zmiňované disertační práce („Analýza Kontrfeje, které jsem se věnoval v první části této práce, mě dovedla k závěru, že „petit monde critique du livre de Delicado“ zatím nevytvořil edici, která by byla tomuto dílu adekvátní“) mi připadá přehnaná. V každém případě by mohlo být realizováno nové kritické vydání, s apparatus criticus. Znalosti prokázané v předcházejících částech, stejně jako rychlost a hospodárnost, kterou autor prokázal při popisu prací ostatních kritiků, však toto tvrzení nepotvrzují. Poslední věta odstavce: „Konečně ze stylistického hlediska by komentář měl být

přístupný a zajímavý i pro nezainteresované publikum, a to nejen z filologických oborů, ale i mimo ně.“ Proč? Pokud máme pojednávat o filologii, pojednáváme o filologii, stejně tak v případě dějin literatury či výkladu a komentáře textu – buď se to udělá dobře, nebo raději vůbec. Později jistě bude příležitost dostat dílo i k širšímu publiku. Filolog musí být schopen akceptovat rozdíl mezi skutečným a důkladným výzkumem a rozšiřováním povědomí mezi laiky. Toto dilema musí být schopen přijmout, jinak by se měl věnovat něčemu jinému.

Za druhé, co se týče ideje vydání díla ve dvou svazcích – jakým způsobem toto autor zdůvodňuje? „Text autorský by tak nebyl esteticky rušen textem filologickým.“ V jakém smyslu je filologický komentář „neestetický“? Pro autora možná ano, to nevím. Rád bych věděl, co autor myslí, když mluví o „diplomatickém vydání“? („Druhý svazek by měl také obsahovat přesné diplomatické vydání Kontrfeje, které zatím neexistuje, a jež by samozřejmě mělo elektronickou verzi“, str. 148).

Závěr se pak zaplétá do diskuze o smyslu filologie a já si nejsem jistý, jestli je toto v souladu s cílem práce. Tím pádem dochází ke zmýlení pojmů. Autor tvrdí, že smysl filologie tkví v rekonstrukci textu, v jeho studiu, ale že má zároveň paradoxní efekt („rekonstruovat původní text, vyložit původní smysl a v ideální úplnosti a celistvosti zpřístupnit dílo současnému publiku. Paradoxním efektem tohoto úkolu je však zcizení smyslu a jeho opětovné odložení na nekonečně neurčito,“ str. 149). Nerozumím tomu, jak se může podívat odstup způsobeného výzkumem. Právě odstup je ve výzkumu a ve vědění klíčový. Dílo má určitou „jinakost“, k níž nelze dojít, a proto, jak už jsem výše zmiňoval, je třeba přijmout toto dilema. Autor k tomuto cituje HR Jausse.

Následně cituje Bourdieua, avšak poněkud mimo kontext. Citace je konkrétně z díla *Teorie jednání* (1998), v originálu *Raisons pratiques: sur la theorie de l'action*, vydaném o několik let dříve: „existuje-li nějaká pravda, pak ta, že pravda je předmětem bojů“, avšak už není vysvětleno, co se tím chce říct. Ve skutečnosti má autor na mysli „excesos de filología“ jako to, čemu Bourdieu říká „scholastický pohled“, neuvážené opakování ustrnutého obsahu (kupříkladu v kánonu). Funkcí filologie není kanonizovat či dekanonizovat, nýbrž vědět, vysvětlit, jak píše Spinoza ve svém díle *Tractatus Politicus*, „amor intellectualis“ je „nesmát se, nenaříkat, neproklínat, ale rozumět“ (*non ridere, non lugere, neque detestari, sed intelligere*). V každém případě nerozumím závěru, který se místo díla samotného zabývá všeobecnými filologickými otázkami. Doktorand uvádí, že jeho „skeptické poznámky na okraj filologického étosu a kanonických děl, filologické praxe a jejích nezamýšlených důsledků a stinných stránek agonistické logiky fungování vědeckého pole ale nemají za cíl na filologickou práci a vědecké čtenosti rezignovat. Mají být mementem rizik a limitů oboru a zároveň výzvou k co nejpoctivějšímu bádání, které musí mít ambici omezený mikrosvět svého tématu přesáhnout.“ Myslím, že větší úcta, náklonnost a odstup (vždycky odstup) od pečlivé práce jeho předchůdců se nijak nevylučuje s pozdější popularizací tématu a díla jako takového. Co se týče kanonizace, to už je zcela jiný příběh a debata by

zde byla nadlouho. Záleží na tom, pro jaké publikum se píše. Disertační práce o díle *La Lozana andaluza* je jednoznačně určena hispanistům (českým i těm ostatním) a ne veřejnosti.

Soudím, že autor by měl ještě před získáním doktorského titulu rozšířit sekce věnované dějinám filologických studií a měl by odstranit všechna ta absurdní zevšeobecnění a zjednodušení a měl by trochu lépe vysvětlit svou práci.

Závěrem je třeba položit otázku, proč se autor rozhodl pro tak popisnou a uvozující disertaci a proč se naopak nevěnoval hlubší studii některého z konkrétních aspektů díla, například analýze genderové otázky (genderová dominance), otázky kryptojudaismu, případně (pokud dáme prostor aspektům více filologickým a méně historickým) analýze kritického vydání, lexikální stránky věci apod. Další možností by bylo třeba studium skrytých narážek nebo dvojsmyslů v díle nebo mnohem hlubší sociologická studie o přijetí díla konkrétního autora publikem v konkrétně definovaném časovém rámci. Případně se nabízí ještě možnost zabývat se otázkami pikareskních románů, srovnání s dalšími „romány“ s ženskou postavou v hlavní roli atd. Autor se však rozhodl zůstat příliš na povrchu, avšak překlad díla tohoto typu v sobě nutně nese i potřebu dokonalé znalosti díla samotného a okolností jeho vzniku.

Předložená disertační práce **splňuje** požadavky kladené na disertační práci, a proto ji **doporučuji** k obhajobě a v předběžně ji klasifikuji jako **prospěl**.

30.června 2018

doc. José Luis Bellón Aguilera, PhD.